

מאמין שהקדוש ברוך הוא זן ומפרנס ומכלכל מקרני ראמים עד ביצי כינים, עדיין הוא צריך להשתדל לפרנסתו, ע"ד וברכתך בכל אשר תעשה.

הדברי יואל מסאטמאר זצ"ל היה אומר מה שאומרים שאמירת פרשת המן מסוגלת לפרנסה, זהו עד השעה תשע בבוקר, אבל אחרי השעה תשע, יש ללכת לעבוד ולעשות השתדלות נכונה לפרנסה.

ידוע תדע

והנה בכדי לעבוד ולהצליח בתחומים מסויימים, צריכים לקנות ידיעות בענינים שונים, ורק ככה יוכל להשתלב היטב בעסקיו.

ולכן תיקנו על פי גדולי ישראל בארה"ב, שיש ללמוד קצת לימודי חול בתוך החדרים עם הילדים והילדות, כדי שיוכלו אחר כך להתפרנס בקלות, ועוד בשנת תער"ב יצא 'קול קורא' בעיר טשערנאוויץ, בנוגע לסדר הלימוד בשיבות, ועליו חתומים כמה גדולי ישראל, בתוכם הרה"ק רבי ישראל ממשורמקוב זי"ע, והרה"ק האהבת ישראל מוויזניץ זי"ע ועוד, ובין השאר כתוב שם:

"שילמדו בהתלמוד תורה הכללי עם נערי בני ישראל, כשתי שעות שפת המדינה וחשבון, רק שיהיה הכל על פי השגחת מנהלים יראי ה', שישגיתו לבחור מורה שפת המדינה, איש כזה שלא ישחית חס ושלום את הנערים, ושיהיה עיני המשגיח צופיות בחדר הכללי בשעות לימוד חול, שלא ישפיע ח"ו המורה על הנערים שום השפעה חיצונית, רק ילמוד עמהם לימודי שפת המדינה וחשבון הכל ברוח התורה והאמונה, מסורת אבות, ויהיו לימודי חול רק בתור אמצעים כדי לקרב את הנערים לתורה"ק, ולמשוך עי"ז את לבות העם שיתנו את בניהם להחדרים הכללים"ב.

והג"ר עקיבא אייגער ז"ל כתב במכתב (מכתבי הגר"ע איגר מכתב ר'): יפה תורה עם דרך ארץ, ללמוד אתם כשעה ושעתיים ביום מלאכת הכתיבה והחשבון, כאשר אנחנו מרגילים לבנינו בעזהש"ת.

ובתולדותיו של הג"ר יעקב קמיניצקי ז"ל מובא שעסק בחכמת הדקדוק וחשבון ופיזיקה ועוד, ואלו הדברים סייעו לו אח"כ, גם בלימוד התורה, כגון בירור בשיטת הרמב"ם על חישוב מולד החודש. וכן היה משחק במשחק השח-מט, כי זה מחדד

את הראש, ואף היה מצטרף עם תלמידים בקעמפ מתיבתא ומשחק עמהם.

יושב בטל

כאמת קשה להבין, במה שאמרו חזו"ל (ביצה טז.) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה עד ר"ה, שאם כן למה אנו צריכים לעבוד קשה כל השנה, למה לא סידר השי"ת בסדר העולם, שבבוקרו של צום גדליה - יום אחרי ר"ה - ישלח הקב"ה לכל אחד ואחד טשעק מן השמים, כמה שקצב לו, וזהו?!

אלא כנראה שטובה גדולה היא שיצטרך האדם להיות עסוק ולעבוד, וכן שיצטרך לבקש תמיד מאת הקב"ה שלא יהיה כהנחש שנתקלל שיהיה לו תמיד מה שצריך, כך שאינו צריך לבקש מאת הקב"ה את מזונו. ולכן מעלה גדולה היא שחסרים לאדם דברים שונים.

הבה נחשוב על אדם שיש לו הכל, כל מה שהוא רוצה יש לו, הוא קם בבוקר יש לו הבית הכי יפה, נוסע עם רכב הכי יפה, וכסף בבאנק יש לו כמה שרוצה, והחברים הכי טובים בביהמ"ד, והמאכלים הכי טובים

והנה למחרת, חוזר ונשנה עוד הפעם יום כזה, ולמחרת עוד הפעם. כעבור שבועיים או חודש, ירצה לקפוץ מהגג... וכי למה יש לו לחיות, כל הגעשמאק ואונטערסאנטקייט של החיים הלא הוא מה שיש לו איזה בעיה ומסדרו, היה צריך כסף והשיגו, וכו', ועל זה כותב החתם סופר שאם יש לו לאדם כל מה שהוא רוצה לבסוף קץ בחייו!

וכבר היה מעשה בזמנינו, בעשיר גדול אחד שהיו לו כל תענוגי עולם הזה, שאיבד את עצמו לדעת, והניח אחריו מכתב, ובו כתב כי מרוב עשרו וכל תאוותיו הוא מאס בחייו, והרג את עצמו.

ויש לפרש בזה מה שאומרים: 'בורא נפשות רבות וחסרונן', שברא את האדם באופן כזה, שאין לו כל מה שהוא רוצה, רק שחסר לו פה ושם, כי על ידי זה 'להחיות בהם נפש כל חי', רק כך יהיה לו רצון לחיות.

חוקרים עשו סטאטיסטיק שהראה, שהאנשים הכי שמחים

שול"ת

אגרות רבי עקיבא איגר

קובץ שלם מאגרות רבינו זצ"ל
ובניהם אגרות מכי"ק

ערוכים ומסודרים עם
הערות והארות רבות ומועילות

הוצאת מכון דעת סופר
להוצאת כתבי יד גנוזי רבותינו ז"ל
בעיה"ק ירושלים ת"ו

שנת אגרות רבינו עקיבא איגר זללה"ה
ה' תשנ"ד לפ"ג

©

כל הזכויות שמורות
להוצאת

מכון דעת סופר

בעיה"ק ירושלים ת"ו

ואין רשות להדפיס או לצלם כולו או חלקו

צילום ולוחות "פרנק" ירושלים.

נז

בנידון גזירת הממשלה ללימודי חול לתשכ"ד

ב"ה, יום א' כ"ג מרחשון רוח והצלה יעמוד ליהודים [תקפ"ה] לפ"ק פ"ק פוזנן

שלו' וברכה וכל טוב לכבוד ידידי או"נ מחו' הרב
המופלג הוותיק חריף ושנון זית רענן מו"ה יוסף שמואל
נ"י^(א).

מי"ק הגיעני ועל שלילות מכתבי בתשובה שלימה על מכתבו
שהגיעני בחג העבר ידיני לכף זכות כי הגיעני מכתבו בשעה שאין
הבלר יוצא בקולמוס ואחר החג אזדא ממני מילתא לרב טרדותי
ונוספ' עלי בעזה"י טרדות של שמחה שעשועי את בני הרב השנון
מו"ה וואלף שי' הדר במיילאקין שהוא ואשתו ובנם לקחו דרכם
ממרחק לקיים כיבוד אב ואם ובאו הנה כליל ער"ה העבר והתמהמהו
פה עד ח' ימים אחר החג, וגם לגודל חלישותי בעו"ה אשר לעומת
גודל מהירותי במכתב בימים הראשונים עתה אנכי עצל מאד על
המכתב וקשה עלי הכתיבה.

בנדון החדשות בלימוד הבנים אינני מחריש ח"ו^(ב), וכפי הנראה
לנו עתה עיקר המכוון שהמלמדים שלנו יהי' להם אטעסט [=אישור]
מהרב אב"ד שיודע היטב ללמוד עם התלמידים מקרא להבינם תוכן
הענין וללמוד עמהם גמרא אבל התלמידים ילמדו ג"כ איזה שעות כתב
ולשון שלהם וחשבון. ואם המלמדים יובחנו וישיגו אטעסט מה טוב
ואם לאו ההכרח ליקח לעהרער [=מורה] שילמד בחדר המלמדים את
זאת כשעה ושתיים ואי"ה עוד אעשה ולד' הישועה.

(א) ראה אודותיו לעיל בהערה לאגרת לו.

(ב) להבנת הענין ראה בהערה למכתב הבא.

נז

מכתב תודה להג"מ שלמה פלעסנר על הדפסת הספר
עדות לישראל שתוכנו חיזוק חשיבות תושבע"פ,
ומטרתה לבטל גזירת הממשלה ועלילות המשכילים
לביטול לימוד התלמוד בת"ת

ב"ה, ב' ר"ח שבט פ"ו, פ"ק פוזנן.

רב שלו' וברכה וכל טוב לכבוד איש תור המעלה לו נאווה
תהלה מוכתר במעלות איש תבונה כ"ה שלמה פלעסנר
נ"י^(א).

מכתבו עם יקרת מחברתו נקוב בשם עדות לישראל הגיעני, רבות
הטרדות עצומות אשר השתרגו עלו על צוארי לא שחרוני לשום עיני
בדבריו כ"א לפרקי' לרגעים הבן הבחנתיו והיום הזה כליתי קרוא ספרו,

(א) רבי שלמה פלעסנר זצ"ל נולד לאביו רבי יהודה בכ"ז ניסן תקנ"ז בעיר ברעסלוי,
היה תלמידו של הגאון רבי אברהם טיקטין זצ"ל גאב"ד ברעסלוי, כבר בצעירותו
יצא טבעו לגאון וצדיק, והגאון רבי נטע וואלף זצ"ל ראב"ד פרשבורג העיד עליו
שהוא הכיר במראית עין חלב שחלכו נכרי. בצעירותו החל לדרוש בברעסלוי נגד
רוח ההשכלה, בשנת תקפ"א עם פטירת הגר"א טיקטין התגברו ידי המשכילים
והשפיעו על הממשלה לאסור על רבי שלמה לדרוש, בשנת תר"ג קבע מושבו
בפוזנא, שם התגורר וכיהן בתור דרשן עד יום פטירתו בכ"ה אב תרמ"ז ושמונ"כ.
נרפס ממנו ספר "חידושי תורה ביאורים בתנ"ך" (ברלין תקצ"ג), וס' "כה לחי"
(ברלין תרנ"ז), הכולל הערותיו על המשניות והש"ס וש"א.ס.

להבנת המכתב הנוכחי מן הראוי להעתיק מש"כ בנו של רבי שלמה בהקדמה לספרו
כה לחי, שם מאריך בתולדות אביו וכותב בין השאר אודות נושא זה, וז"ל: והי
בשנת תקפ"ה והממשלה במדינת פאזען החלה להניף חרמש ולשלוח מגל קוצר על
לימוד התלמוד על כי נערי ב"י משחרות ילדותם ישבו מבוקר ועד ערב בבתי מלמדי
גפ"ת ואין איש שם על לב ללמדם גם חכמה לשון וספר ככל ילדי המדינה, להרחיק
כל מסך מבדיל בינם ובין העמים, והתלמוד הבדיל גיני תם ושם פדות בינם ובין
בני לאום, וגם לא חסרו מלשינים ומוציאי דבה על קדושת התלמוד אף מקרב
מחנה אחינו, אהה! צוח רעק"א זצ"ל ילדי ישראל לא עוד שדי אמם ינקו למה לי
חיים. ואת מי החיש למפלט לו? את אדוני אמו"ר ויעוררהו להוציא ספר עדות
לישראל לאור שם תעודה נתונה בחוסף מפי גדולי חכמי הנוצרים על יקרת ערך

שש אנכי על אמרתיו כי ראיתי שהיחל רוח ד' לפעמו להלביש עוז לפאר ולרומם מעלת ולימוד התלמוד, אף כי זה ידוע וגלוי ומושרש ונטוע בלב כל מאמיני' בתורת ד' ובמשה עבדו שתורה שבכתב ותורה

התלמוד וכי גדול הוא ומהולל מאד בעיני משרי הגיון. לא ארכו הימים ובשנה ההיא הוציא אאמור"ר נ"ע לאור ספר "עדות לישראל" מפי חכמי גוים על קדושת תורתנו המקובלת, בשפת עבר ותרגומו מהחל עד כלה בשפת אשכנז, רבינו עקיבא הציע את ספר זה [בצירוף מכתב בקשה מנומקת ומוסכרת, אשר גם היא נכתבה ע"י רבי שלמה, ראה במכתב הבא], לפני עיני הממשלה ותנחם על רוע מחשבתה אשר זממה להאביד את יתר הפליטה הנשארת לנו מכל מחמדי ציון וסגולות ירושלים, עכ"ל.

יש לציין שהשתדלות זו הועילה לביטול הגזירה אבל רק בפוזנא לא כן בשאר הקהלות בגרמניה שם נשאר החוק בתקפו, אך רבינו לא אמר נואש והמשיך בכל מאמצי כוחו לבטל את הגזירה לגמרי. ומן הענין להעתיק בזה את מכתבו של הג"מ אהרן פולד, [נולד בשנת תק"ן היה מחשובי הת"ח בפרנקפורט, עסקן דגול ואיש אמונים של גדולי ישראל, נלב"ע בשנת תרכ"א. נדפס ממנו ספר בית אהרן (ורנקנורט תר"ן), ושם בהקדמה נדפס מכתב זה], אל רבינו בנושא זה, וז"ל: על אודות הגזירה החדשה, הנה לשלום מר לי מר דלפה עיני ולא תדמה על שבר בת עמי אין שלום ליוצא ובא ומהרסינו ומחריבנו ממנו יצאו כי אין ד' כי יד פריצי עמנו היתה במעל הזה, וביום אתמול כי יעבור הייתי אצל האדון באראן פאן רוטשילד ודברתי עמו ארוכות וקצרות ואמר שלא יודע מה לעשות, כי דעת השרים והמלכות שילמדו נערי בית ישראל חכמות ולשונות ואין לשונות ומן השמים ירחמו, והמתקנו סוד והסכים עמדי שמעכ"ת נר"ו יסדר סדר למוד לנערי בני ישראל לבתי מדרשיהם אשר שם ילמדו מקרא ומשנה ותלמוד בסדר נכון לנער על פי דרכו כמש"כ בשל"ה תחתים שנים ושלישים ובלולים יעלו מזה לזה, ושם ילמדו ג"כ כתב ולשון העמים והגיון וחשבון וקורות העולם, ויסדר השעות כמה שעות ביום לזה וכמה לזה ויהי הכל במועצות ודעת שלא ליתן פתחון פה למנגדו, ויהי הכל תחת השגחת רפמעכ"ת נ"י ורבני כל עיר ועיר מדינה ומדינה, ובאמת ישגיחו בכל מאודם שאל יתשלחו בלמוד החכמות החצוניות האלה הנצרכים בזה"ז ובלבד שלא ליתן פתחון פה למקטרגים העומדים עלינו כמו כסליא לאוגיא בעוה"ר, ויעשו זופפליק אצל המלכות ושמה יאמרו כי גם רצונם שילמדו הנערים בירגליכע וויסענשאפטען ולאחוז בזה וגם מזה אל יניחו ידם, ואתם מהתם והנגיד הנ"ל מהכא יכתוב לבערלין להיושבים ראשונה במלכות להשתדל בכל יכלתו וישלחם לרפמעכ"ת נ"י וכל אשר יבקש מעכ"ת ממנו יעשה, ואף שיבוטלו קצת מזה בלמוד התורה הוא עת לעשות לה' ואדוני חכם כמלאך אלקים לדעת מה יעשה ישראל, עכ"ל. וראה לקמן מכתבו של רבינו למרן הח"ס משנת תק"ץ שבו כותב שכבר פעל קצת בנושא זה ומקוה לפעול עוד.

שבע"פ מותאמים ומשולכות יחדו אשה אל אחותה ולא יפרדו, והכל מפי הגבורה נאמרה למשה רבינו ע"ה במעמד הנבחר, כללות המצות בכתב ופירושיהן ופרטיהן נמסרו לו בע"פ. וזה שרש ועיקר יסוד אמונתנו הקדושה להגות בהם יום ולילה ולשמור ולעשות וללמד אותם את בנינו מקטנם ועד גדלם, ולהשריש בלבם אמונת ד' וקיום מצותיו ואפני עשייתם בכל פרטיהם ודקדוקיהם כאשר הורונו רבותינו חכמי התלמוד נ"ע ע"י קבלה איש מפי איש וע"י י"ג מדות שהתורה נדרשת בהם, ולגדל אותם בלימוד העיוני בתורות הנ"ל ברוב היום. (וטוב תורה עם ד"א ללמד אותם כשעה ושתיים ביום מלאכת הכתיבה והחשבון כאשר אנחנו מרגילים לבנינו בעזה"י), וכאשר מחסדי אדונינו המלך יר"ה ושריו שמו עיניהם על זה ושמו פקודתם עלינו לעשות כזה). אעפ"כ מעכ"ת נ"י טוב עשה להרחיב הדיבור באמירה נעימה כתיבה יהיבה בדברים ישרים מתחקים בלב ישרי לבב, ולהראות ג"כ אשר גדולי חכמי האומות הרבו לספר בשבח ומעלת התלמוד.

ישלם לו ד' פעלו ומשכורתו תהי' שלמה משמים יוסיף ד' לו אומץ ועוזו חיל להרבות כהנה וכהנה בדבר הזה בדברים מאושרים.

כחפץ הדש"ת וטרוד מאד כותב בנחיצה מופלגת,

הק' עקיבא גינז מא"ש

(ב) מן הענין להעתיק בזה קטע מהנדפס בקונטרס לתולדות רבינו שנכתב ע"י שני בניו הגדולים (נדפס ברלין תרכ"ב), וז"ל גם אהב מאד השלימות וחינך את בניו ואת תלמידיו ללימודי השלמה, הוא עצמו היה יודע לשון דייטש גם קרא וכתב אם לא היה סופר לפניו או כי היה לו דבר ספר, אך לאשר רק לעתים רחוקות כתב בעצמו היה קשה עליו הכתיבה והיה צריך לו זמן ולא רצה לבטל זמן מעסקיו הקדושים, לא חתם שום כתב דייטש עד שקרא בעצמו תיבה אחר תיבה, גם צוואתו שעשה גריכטלעך בחולי שמת בו ולא נותר בו כח אעפ"כ לא נחה דעתו במה שקראו לפניו ורחק עצמו מתחילה עד סוף לדעת אם נכתב כרצונו.

ה

מש"ק כ"ו שבט ע"פ לפ"ק פק"ק ראזויטש

שלו' וברכה וכ"ט לכבוד ידידי חתני הרב הגאון הגדול
המפורסם נשיא ישראל והדרו מהו' **משה** נ"י אבדק"ק
פ"ב.

בבואי הנה עש"ק בשלח מצאתי מכ"ק קונטרסו עפה ומנופה
השגות על ס' און שלחתי הקונטרס להגאבדק"ק ברעסלא נ"י וכה דעתי
לשלח להגאבדק"ק ליסא נ"י, לדעתי טוב בעצתי במכתב המוקדם שבכדור
וכן הגאבדק"ק ניקלשפורג נ"י יאספו אליהם כל רבני המדינה וידפיסו
מודעה רבה בהסכמת כל הרבנים לאסור הארגל ותפלה בציבור בלע"ז
ודילוג ושינוי נוסח הסדר הסדורה לנו מימי אבותינו וגם קבלתי העתק
ממכתב הגאבדק"ק אובן נ"י לה' אהרן חרינר, מי יתן והי' מביא ספרו
לכית הדפוס לפרסמו —

הקטן **עקיבא גינז** מא"ש

ו

כ"ה ב' ר"ח שבט פ"ו לפ"ק פוזנא.

רב שלו' וברכה וכל טוב לכבוד איש תור המעלה לו
נאווה תהלה מוכתר במעלות איש תבונה כ"ה **שלמה**
פלעסנר.

מכתבו עם יקרת מחברתו נקוב בשם עדות לישראל הגיעני. רבות
הטרדות עצומות אשר השתרגו עליו על צוארי לא שחררני לשום עיני
בדבריו כ"א לפרקים לרגעים הבן הבחנתיו והיום הזה כליתי קרוא ספרו
שש אנכי על אמרותיו כי ראיתי שהיחל רוח ה' לפעמו ולהלביש עוז
לפאר ולרומם מעלת לימוד התלמוד אף כי זה ידוע וגלוי ומושרש ונטוע

בלב כל מאמיני בתורת ה' ובמשה עבדו שתורה שבכתב ותורה שבע"פ
מותאמים ומשולבות יחדו אישה אל אחותה ולא יפרדו והכל מפי הגבורה
נאמרו למשה רבינו ע"ה במעמד הנבחר כללות המצות בכתב ופירושיהן
ופרטיהן נמסרו לו בע"פ. וזה שרש ועיקר יסוד אמונתנו הקדושה להגות
בהם יום יום ולילה ולשמור ולעשות וללמד אותם את בנינו מקטנם ועד
גדלם ולהשריש בלבם אמונת ה' וקיום מצותיו ואופן עשייתם בכל
פרטיהם וקדוניהם כאשר הורנו רבותינו חכמי התלמוד נ"ע על ידי
קבלה איש מפי איש וע"י י"ג מדות שהתורה נדרשת בהם ולגדל אותם
בלימוד בתורות הנ"ל ברוב היום (ויפה תורה עם ד"א ללמוד אותם
בשעה ושתים ביום מלאכת הכתיבה והחשבון כאשר אנהנו מרגילים
לבנינו בעזה"י ומאשר מהסדי אדוננו המלך יר"ה ושריו שמו עיניהם על
זה ושמו פקודתם עלינו לעשות כזה) אעפ"כ מעכ"ת נ"י טוב עשה
להרחיב הדיבור באמירה נעימה כתיבה יחיבה בדברים ישרים מתחקים
בלב ישרי לבב ולהראות ג"כ אשר גדולי חכמי האומות הרבו לספר
בשבח ומעלת התלמוד.

ישלם לו ה' פעלו ומשכורתו תהי' שלמה משמים יוסיף ה' לו
אומץ ועוזו חיל להרבות כהנה וכהנה בדבר הזה בדברים מאושרים כחפץ
הרש"ת וטרוד מאד כותב בנתיצה מופלגת.

עקיבא גינז מא"ש

ז

כ"ה ב' ר"ח למב"י פ"ו לפ"ק פוזנא.

כפל טוב וברכה לידידי א"נ המופלג המושלם חכם לב

כ"ה **שלמה פלעסנר** שי.

יקרת מכתבו הגיעני ההכרה יהי' לשנות מכתבו כי בניו על יסוד
שמותים בלימוד בגמרא והם אומרים שאדרבה זה רוצים שלשעות הפנויים